

Wiadomości **Uniwersyteckie**

4 | Z życia Uczelni

Jubileuszowa inauguracja roku akademickiego

12 | Z życia Uczelni

Międzynarodowy Kongres Marii Curie-Skłodowskiej

46 | Z kart historii UMCS

Zamiejscowe jednostki dydaktyczne UMCS. Część I

Kiedyś pisaliśmy o...

W październiku po wakacjach wracają do nas studenci. Uczelnia znów zaczyna tętnić życiem i młodzieńczą energią. Już od 80 lat ma wtedy miejsce uroczysta inauguracja nowego roku akademickiego, która symbolicznie otwiera nowy etap życia całej społeczności uniwersyteckiej. W tym roku inauguracja miała wyjątkowy charakter, a to ze względu na jubileusz naszej Alma Mater – stanowiła doskonałą okazję do przypomnienia początków funkcjonowania UMCS oraz przyjrzenia się jego rozwojowi na przestrzeni dekad. My w tym numerze „Wiadomości Uniwersyteckich” także sięgamy do przeszłości, aby pokazać, jak świętowaliśmy rozpoczęcie roku akademickiego w minionych latach.

Redakcja

Zamiejscowe jednostki dydaktyczne UMCS.

Część I

Na mapie południowo-wschodniej Polski można znaleźć kilka miast poza Lublinem, które miały ścisły związek z naszą Alma Mater, i nie chodzi tu bynajmniej o geograficzne pochodzenie kształconych studentów. Otóż od lat 60. minionego wieku UMCS tworzył w innych miastach zamiejscowe jednostki organizacyjne o charakterze dydaktycznym – punkty konsultacyjne, filie lub wydziały zamiejscowe. Kwestie te ma przybliżyć niniejszy artykuł, przy czym z uwagi na ograniczenia redakcyjne ma on charakter przeglądowy. Kilka z przedstawionych tu jednostek dydaktycznych zostało już szerzej przedstawionych na łamach „Wiadomości Uniwersyteckich”¹ i pozostaje mieć nadzieję, że historia innych również zostanie w przyszłości opisana.

Powody tworzenia różnego rodzaju pozamiejscowych uczelnianych jednostek dydaktycznych były czysto praktyczne. Po kilkunastu latach, które minęły od zakończenia II wojny światowej, wreszcie dało się zauważyć, że ogromnym wysiłkiem Polska zaczęła się odbudowywać. Niestety sytuacja w niektórych sferach nie wyglądała zbyt dobrze. Mianowicie odczuwano dotkliwy brak kadry pedagogicznej i fachowo przygotowanych pracowników administracji.

Z uwagi na różne problemy wielu zainteresowanych nie mogło uzyskać odpowiedniego dostępu do uniwer-

sytetów, które znajdowały się w większych miastach wojewódzkich. Naprzeciw ich potrzebom wyszedł Minister Szkolnictwa Wyższego, uchwalając 5 listopada 1958 r. ustawę o szkołach wyższych, w myśl której każda uczelnia mogła posiadać wydziały funkcjonujące poza miejscem swojej siedziby w celu prowadzenia studiów dla pracujących zawodowo, studiów podyplomowych i innych. Mogły one działać w powiązaniu z zakładami produkcyjnymi, ale ich powstanie każdorazowo zatwierdzać miał Minister Szkolnictwa Wyższego na wniosek senatu uczelni².

Rok później rozporządzeniem Ministra z 2 listopada 1959 r. powołano do życia Zawodowe Studia Administracyjne (ZSA), które miały kształcić pracowników administracji państwowej³. Jak wynika z zachowanych dokumentów, w związku ze wspomnianymi normatywnymi władze UMCS wyszły przyczepnie z inicjatywą organizowania tzw. punktów konsultacyjnych, które miały kształcić pracowników różnego rodzaju placówek w mniejszych miastach. Ministerstwo zatwierdziło projekt, przy czym podkreśliło, że nie mogą to być samodzielne jednostki organizacyjne, tylko podległe uczelnianemu Zawodowemu Studium Administracyjnemu⁴. Wychodząc nieco w przód, warto dodać, że na ogół to

1 M.in.: A. Wydra, *Dwa semestry w Białej Podlaskiej*, „Wiadomości Uniwersyteckie” nr 7/176 (2011); M. Kuchciak, *Wyższe Studium Nauczycielskie UMCS – dwa lata istnienia*, „WU” nr 8/198 (2013); A. Borkowski, *Z dziejów Punktu Konsultacyjnego UMCS w Radomiu (1976–1985)*, „WU” nr 9/269 (2020); A. Borkowski, *Powstanie i pierwszy rok funkcjonowania Studium Zaocznego UMCS w Zamocisku (1961–1962)*. Cz. I, „WU” nr 6/299 (2023); Cz. II, „WU” nr 7/300 (2023).

2 Art. 12, 13 i 15 ustawy o szkołach wyższych z 5 XI 1958 r. w rozumieniu obwieszczenia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z 15 IV 1965 r. Dz.U. z 1965 r., nr 16 poz. 114.

3 Dziennik Urzędowy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki z 1959 r., nr 11 poz. 42.

4 AUMCS, Punkty konsultacyjne UMCS, sygn. 1, Pismo Departamentu Studiów Uniwersyteckich do Rektora UMCS, DSU-V-1-08b/28/60, 15 IX 1960 r.

władze poszczególnych miast lub zakładów produkcyjnych zwracały się do UMCS z prośbą o organizację punktów konsultacyjnych, w związku z czym musiały one każdorazowo zapewniać odpowiednie warunki lokalowe i materialne do prowadzenia postulowanych zajęć, a także partycypować w ponoszonych kosztach.

Dzięki decyzji Ministerstwa już w 1959 r. władze naszej Uczelni rozpoczęły tworzenie punktu konsultacyjnego ZSA w Rzeszowie. Następnie na prośbę tamtejszego prezydium WRN w roku akademickim 1964/1965 wprowadzono 2-letnie uzupełniające studia magisterskie dla absolwentów ZSA, zaś od roku akademickiego 1965/1966 nowy kierunek – prawo (Studium Zaoczne Prawa). W związku z potrzebą kształcenia ekonomistów w maju 1966 r. pomiędzy UMCS a Wyższą Szkołą Ekonomiczną w Krakowie zawarte zostało porozumienie, na mocy którego ta ostatnia zaczęła prowadzić w Rzeszowie zawodowe studia zaoczne ekonomiki przemysłu i ekonomiki handlu, zaś UMCS – zawodowe studia ekonomiki rolnictwa.

W kwietniu 1969 r. w Rzeszowie utworzona została Filia UMCS, a w jej ramach Zawodowe Studium Administracyjne i Zawodowe Studium Ekonomiczne. W związku z „dublowaniem” kierunków kształcenia Minister nakazał likwidację dotychczas istniejącego oddziału UMCS. Wskutek podjętych starań o równoległe funkcjonowanie i filii, i punktu konsultacyjnego jeszcze do 1980 r. prowadzono w tym ostatnim nauczanie na kierunkach prawo i 2-letnia administracja uzupełniająca, ale ostatecznie od tego roku punkt konsultacyjny był stopniowo wygaszany, zaś jego funkcje przejęła wspomniana Filia UMCS w Rzeszowie, która funkcjonowała do 2001 r., kiedy to m.in. właśnie z niej utworzony został samodzielny Uniwersytet Rzeszowski.

W związku z potrzebą podnoszenia kwalifikacji przez pracowników przemysłu, szkolnictwa czy też administracji państwowej UMCS utworzył w 1966 r. w Tarnobrzegu punkt konsultacyjny zaocznych studiów ekonomicznych, przeznaczony m.in. dla pracowników zakładów w Tarnobrzegu, Mielcu i Huty Stalowa Wola.

Podobny problem z wykształceniem personelu miała Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu, dlatego też od 1974 r. miejscowe władze usiłowały zainteresować UMCS sprawą utworzenia takiego samego punktu konsultacyjnego z siedzibą w Mielcu. Udało się to dopiero w 1978 r., gdy stwierdzono, że w Tarnobrzegu wykształcono już odpowiednią liczbę pracow-

Fot. Waldemara Siepięń, źródło: Muzeum UMCS

ników, dlatego tamtejszy punkt konsultacyjny został zawieszony, a od roku akademickiego 1978/1979 przeniesiony do Mielca. Z zachowanej w zasobie Archiwum UMCS dokumentacji wynika, że punkt działał do 1982 r.

Kolejny punkt konsultacyjny, tym razem Wieczorowego Studium Chemii (prowadzony przez Wydział Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny UMCS), Uczelnia uruchomiła w 1967 r. w Puławach, w porozumieniu z lokalnymi Zakładami Azotowymi, przeznaczony zaś był dla miejscowych pracowników. Umowa wygasła 25 stycznia 1975 r.

W lutym 1973 r. władze Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej im. Jana Krasickiego w Dęblinie zwróciły się do rektora UMCS prof. Wiesława Skrzydły z prośbą o utworzenie przy szkole punktu konsultacyjnego ZSA. Niestety w zachowanej w Archiwum UMCS dokumentacji brakuje informacji, czy faktycznie do tego doszło i kiedy. Wiadomo natomiast, że prawdopodobnie w roku akademickim 1975/1976 rozpoczęto kształcenie pracowników szkoły na kierunku pedagogika w zakresie wychowania obronnego, chociaż oficjalna umowa na otwarcie takiego punktu została zawarta w listopadzie 1980 r.

Zmniejszone zainteresowanie powyższym kierunkiem skutkowało jego likwidacją i otwarciem w 1983 r. 4-letnich magisterskich studiów stacjonarno-zaocznych w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej. Trzy lata później władze WOSL wyszły z inicjatywą wprowadzenia stacjonarno-zaocznych 3-letnich studiów uzupełniających w zakresie pedagogiki, przeznaczonych dla podoficerów. Oddział w Dęblinie działał co najmniej do 1999 r.

Jarosław był kolejnym miastem, w którym utworzono punkt konsultacyjny UMCS. Powstał w 1975 r. przy Zakładach Przemysłu Spożywczego „San” na wniosek

↑ Podpisanie porozumienia o współpracy między UMCS a wojewodą białkopodlaskim (13 października 1977 r.)

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Doc. Tadeusz Hoff, prorektor ds. Filii UMCS w Rzeszowie (1972–1974)

naczelnika powiatu i władz PZPR, zaś jego celem było kształcenie pracowników zakładów spożywczych oraz nauczycieli biologii po SN. Zajęcia na 5-letnich studiach wieczorowych na kierunku chemia podstawowa i stosowana prowadził Instytut Chemii.

Już w maju 1976 r. Wojewódzka Spółdzielnia Spożywców „Społem” w Przemyśle wystąpiła do władz UMCS z prośbą o rozszerzenie oferty punktu konsultacyjnego Uczelni w Jarosławiu o zaoczne 3,5-letnie studia z ekonomiki społecznej. Studia tego typu rozpoczęły funkcjonowanie od roku akademickiego 1976/1977. Asumpt do kolejnej rozbudowy punktu o nowy kierunek pojawił się w 1980 r. na wniosek wojewody przemyskiego w związku z potrzebą kształcenia w zakresie administracji. Decyzją Ministerstwa ZSA w Jarosławiu rozpoczęły działalność od roku akademickiego 1982/1983. Niestety brak w zachowanej dokumentacji informacji o funkcjonowaniu punktu po roku 1985.

Również w roku akademickim 1976/1977 utworzono następne dwa punkty konsultacyjne UMCS – w Stalowej

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Prof. Jan Szreniawski, prorektor ds. Filii UMCS w Rzeszowie

Woli i Radomiu. Pierwszy z nich był efektem współpracy z Kombinatem Przemysłowym Huty „Stalowa Wola”. W myśl zawartego porozumienia, na bazie tzw. Wydzielonej Grupy Studentów podległej Filii UMCS w Rzeszowie, przy kombinacie w Stalowej Woli utworzono punkt konsultacyjny studiów zaocznych Wydziału Ekonomicznego w zakresie studiów ekonomicznych (ekonomika i organizacja produkcji). Jednostka zakończyła działalność w 1989 r. z uwagi na problemy z rekrutacją chętnych.

Z kolei jeśli chodzi o punkt konsultacyjny UMCS w Radomiu, jego powstanie wynikało z porozumienia z władzami województwa radomskiego i tamtejszej Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, które zainteresowane były prowadzeniem w mieście zaocznych studiów administracyjnych. Punkt został utworzony przy Urzędzie Wojewódzkim w Radomiu i prawdopodobnie po 1985 r. przestał funkcjonować.

UMCS miał również ugruntowaną współpracę z władzami Białej Podlaskiej. Mianowicie na mocy zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 3 czerw-

ca 1969 r. w mieście tym zorganizowano filię UMCS, którą miały być Wyższe Studia Nauczycielskie. Geneza powstania WSN związana była ze wspomnianymi na początku tekstu problemami z odpowiednim przygotowaniem kadry pedagogicznej do nauczania. Środkiem wiodącym do poprawy tego stanu rzeczy miały być 2-letnie studia nauczycielskie oraz 3-letnie wyższe studia nauczycielskie, mające zapewniać pełniejsze wykształcenie.

Celem istnienia WSN w Białej Podlaskiej było przygotowywanie nauczycieli WF do pracy w szkołach podstawowych i zasadniczych zawodowych. Utworzono dwie sekcje:

- „1) wychowanie fizyczne z kierunkiem wychowanie fizyczne z nauczaniem początkowym;
- 2) nauczanie początkowe z kierunkami: nauczanie początkowe z wychowaniem fizycznym oraz nauczanie początkowe z zajęciami praktyczno-technicznymi⁵”.

Po dwóch semestrach funkcjonowania wspomniana filia została w sierpniu 1970 r. przejęta przez Akademię Wychowania Fizycznego w Warszawie w myśl zarządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 29 czerwca 1970 r.

Nasza Alma Mater po kilku latach „powróciła” do Białej Podlaskiej. Właśnie w tym mieście od roku akademickiego 1977/1978 zaczął funkcjonować punkt konsultacyjny UMCS w zakresie ZSA. Należałoby uściślić, że na początku został zlokalizowany w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 w Międzyrzeczu Podlaskim, a dopiero z czasem zaczął korzystać z pomieszczeń filii AWF w Białej Podlaskiej.

Z kolei od 1978 r. wojewoda białskopodlaski usiłował przekonać UMCS do utworzenia na bazie wspomnianej filii AWF punktu konsultacyjnego wyższych studiów zawodowych w zakresie nauczania początkowego. Nawał pracy i trudności etatowe Wydziału Pedagogiki i Psychologii, który miał sprawować nad nim pieczę, spowodowały, że punkt ten nie powstał. W 1982 r., w związku ze zmniejszaniem się liczby studentów, zaczęto wygaszać ZSA. Warto jednak dodać, że w grudniu 1987 r. na UMCS gościł I sekretarz KW PZPR w Białej Podlaskiej Józef Oleksy, proponując władzom Uczelni uruchomienie w tym mieście punktu konsul-

tacyjnego prawa, administracji i ekonomii. Podjęte ze strony UMCS starania nie przyniosły jednak rezultatu.

Innym rodzajem zamiejscowego oddziału UMCS było utworzone w lipcu 1961 r. Studium Zaoczne UMCS w Zamościu, które pełniło funkcję punktu konsultacyjnego. Zorganizowano w nim następujące kierunki: pedagogika, matematyka, geografia i biologia. Oferta skierowana była przede wszystkim do nauczycieli, zaś czas trwania nauki miał wynosić 5 lat. Od 1963 r. w Zamościu prowadzone były również zajęcia w ramach ZSA.

Jeszcze w czasie funkcjonowania Studium Zaoczne, w myśl rozporządzenia Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 6 czerwca 1970 r., przystąpiono do organizacji w Zamościu WSN, które w założeniu miało być filią UMCS⁶. Jego uruchomienie było przewidziane na rok akademicki 1972/1973. Miały tam funkcjonować kierunki: język rosyjski, wychowanie obywatelskie, wychowanie muzyczne z zajęciami technicznymi, matematyka z fizyką i nauczanie początkowe. Senat przyjął wprawdzie wniosek o utworzenie tam oddziału do zatwierdzenia, jednakże wobec niespójności w zachowanych dokumentach archiwalnych można wysnuć hipotezę, że ośrodek ten ostatecznie nie powstał, zaś jego zadanie realizował tamtejszy punkt konsultacyjny, przy czym w toku jego działalności zmieniały się kierunki nauczania. Punkt ten istniał przynajmniej do roku 1987.

Warto dodać, że nie wszystkie inicjatywy dotyczące powstawania zamiejscowych jednostek dydaktycznych UMCS z lat 60. i 70. zostały zrealizowane. Odmownie potraktowano prośbę władz Chełma z 1969 r. o uruchomienie w tym mieście punktu konsultacyjnego Wydziału Prawa z uwagi na brak wystarczającej liczby chętnych oraz prośbę z 1975 r., która dotyczyła również punktu konsultacyjnego (lub filii), ale przeznaczonego dla nauczycieli języka polskiego i matematyki. W tym przypadku decyzja wynikała z nadmiernego obciążenia kadry dydaktycznej obowiązkami. Ponadto Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki nie zgodziło się w 1973 r. na postulowane przez władze WRN w Lublinie uruchomienie punktu konsultacyjnego ZSA w Radzynie Podlaskim.

Michał Kuchciak

⁵ Zarządzenie Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 3 VI 1969 r.

⁶ AUMCS, WSN UMCS, sygn. Z 104a/1, Pismo Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego do Rektora UMCS z 6 VI 1970 r.

L A B O R A T O R I U M

S W I A T L A

LUMINA PARK

zaprasza do
Ogrodu Botanicznego UMCS

www.luminapark.pl/lublin

80 LAT
UMCS

— OGRÓD —
BOTANICZNY
UNIWERSYTETU
MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
LUBLIN